

Булінг та кібербулінг у підлітковому середовищі

За результатами соціологічного дослідження
в межах міжнародного проекту
„Здоров’я та поведінкові орієнтації учнівської молоді (HBSC)”

*Ольга Балакірева, канд. соціол. наук, завідувач відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”,
голова правління ГО “Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка”*

Зауваження Загального порядку ООН №20 (2016) про реалізацію прав дитини в підлітковому віці (General Comments #20)

6 грудня 2016 р. Комітетом ООН з прав дитини було затверджено Зауваження загального порядку № 20 про реалізацію прав дитини в підлітковому віці. Зауваження стосується Конвенції ООН про права дитини (до 18 років), але сфокусовано саме на дітях підліткового віку (другого десятиріччя життя), зважаючи на те, що *це етап життя, який характеризується зростаючими можливостями, здібностями, прагненнями, енергією і творчістю, але й значною уразливістю.*

ЗАВДАННЯ документу:

- надання пояснень щодо законодавства, політики та послуг, необхідних для розвитку підлітків з урахуванням їх прав;
- звернення уваги держав на можливості та виклики, що виникають у підлітковому віці.

Зобов'язання захищати

GC # 20

- Захисні вікові обмеження - шлюб, кримінальна відповідальність, призов на військову службу, дитяча праця, керування транспортними засобами, алкоголь і тютюнові вироби
- Інтернет захист
- **Захист від насильства**
- Захист підлітків позбавлених сім'ї: торгівля підлітками-мігрантами, підлітки, що опинилися в конфліктних та кризових ситуаціях або в спеціальних установах
- Залучення до насильства – у збройні сили або озброєні угруповання
- Підлітки, що мають обов'язки дорослих
- Наркотики та інші ПАР
- Ювенальна юстиція

Партнери дослідницького проекту:

- Міністерство охорони здоров'я України (**робоча група**)
- **Міністерство освіти і науки України**
- Міністерство молоді та спорту
- Міністерство соціальної політики України
- **Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні**
- Всесвітня організація охорони здоров'я

hbSC

Хвилі опитування в Україні: **2002, 2006, 2010, 2014, 2018**

Регіони опитування: 24 області та м. Київ.

Національна вибіркова сукупність дає можливість аналізу за віком, статтю, типом поселення, регіоном, типом сім'ї, матеріальним станом тощо

... **АЛЕ** – не передбачає аналізу на рівні області та навчального закладу

Метод отримання інформації – самозаповнення формалізованого запитальника у навчальних аудиторіях + індивідуальний конверт

Цільові групи дослідження:

Тематичні блоки запитань: HBSC-2018

Сім'я та батьківський контроль,
соціально-економічні умови середовища

Про харчування і дієту

Рівень поширення вживання тютюну,
алкоголю та наркотичних речовин

Місце проживання

Про фізичну активність

Про здоров'я та якість життя

Залежність учнівської молоді від мережі
Інтернет, комп'ютерних та азартних ігор

Статеве життя та поведінка

Про друзів

Про булінг, кібербулінг, травми та бійки

Про навчальний заклад та підтримку з
боку вчителів

Про плани на майбутнє

Про участь в житті громади

Про самопочуття та настрої

Дитяча праця

**Фізичне
наси́льство**

**Психологічне
наси́льство**

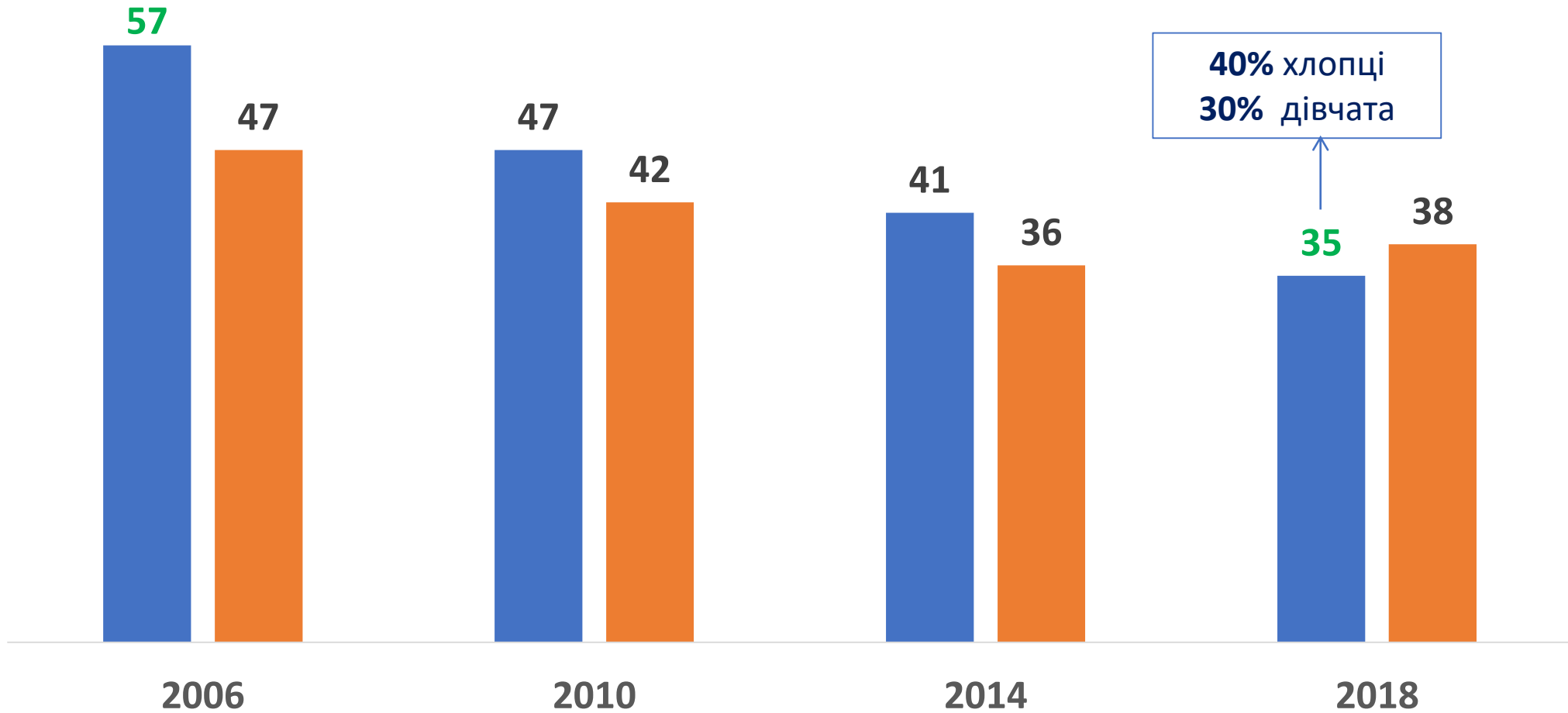

Створення безпечного, ненасильницького, інклюзивного та ефективного навчального середовища для всіх - глобальний пріоритет (SDG 4).

**Сексуальне
наси́льство**

*Джерело:
School violence and bullying:
Global status and trends,
drivers and consequences
(ЮНЕСКО, 2018)*

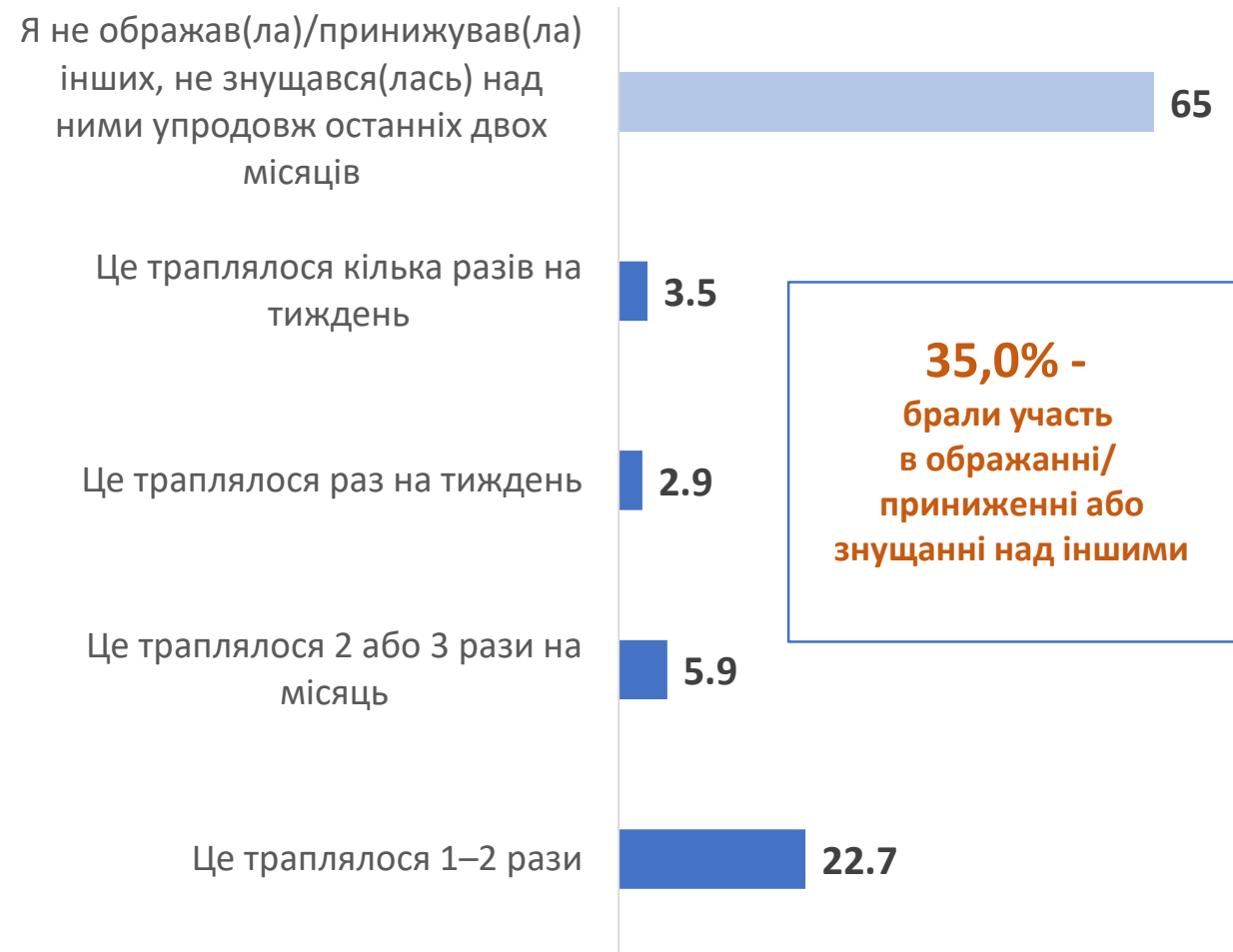
ДИНАМІКА БУЛІНГУ в Україні

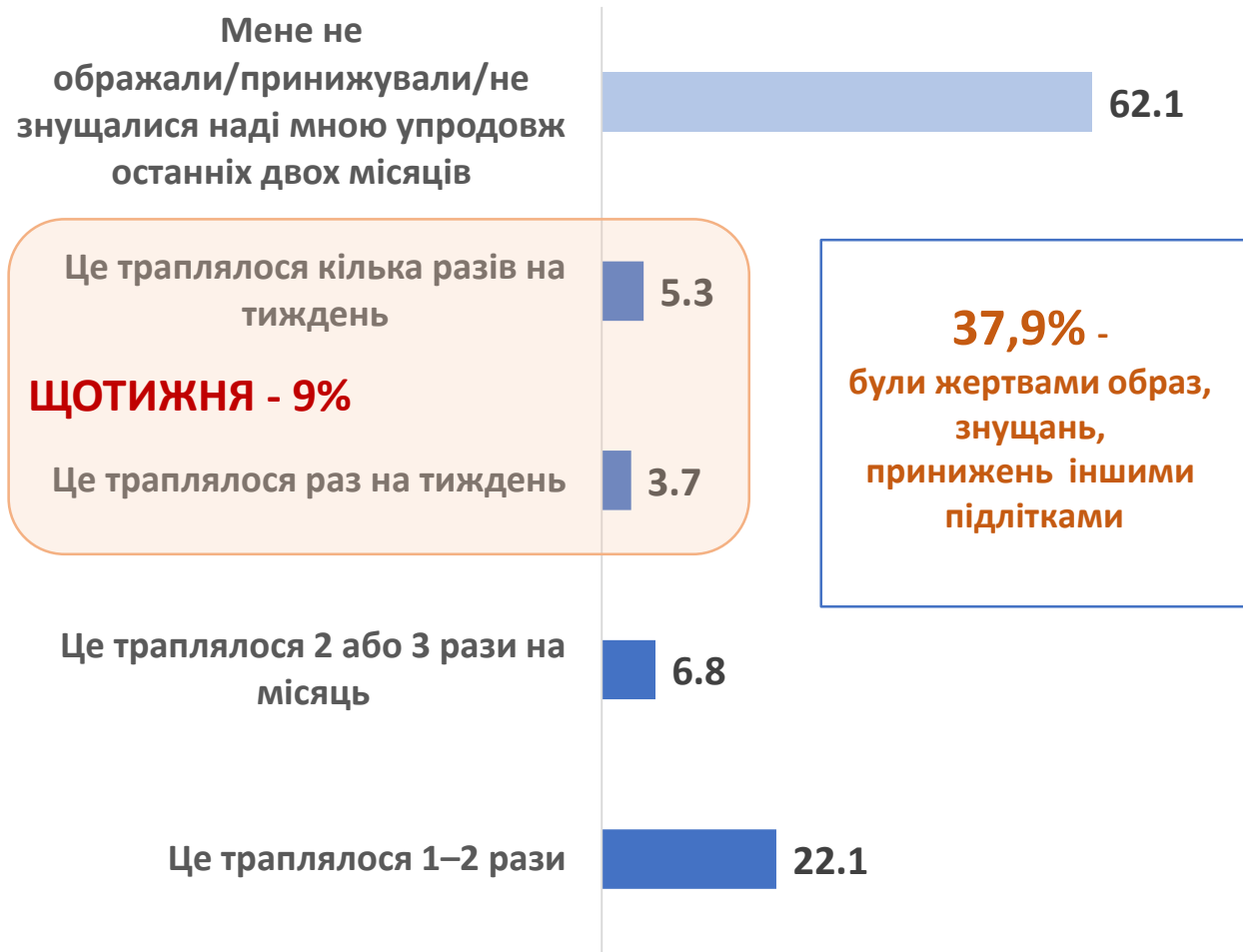
- Ображали інших протягом останніх двох місяців, %
- Були ображені протягом останніх двох місяців, %

Участь в булінгу: HBSC - 2018

Як часто ти брав(ла) участь в ображанні/приниженні або знуцанні над іншими в навчальному закладі упродовж останніх двох місяців?
(% серед усіх опитаних)

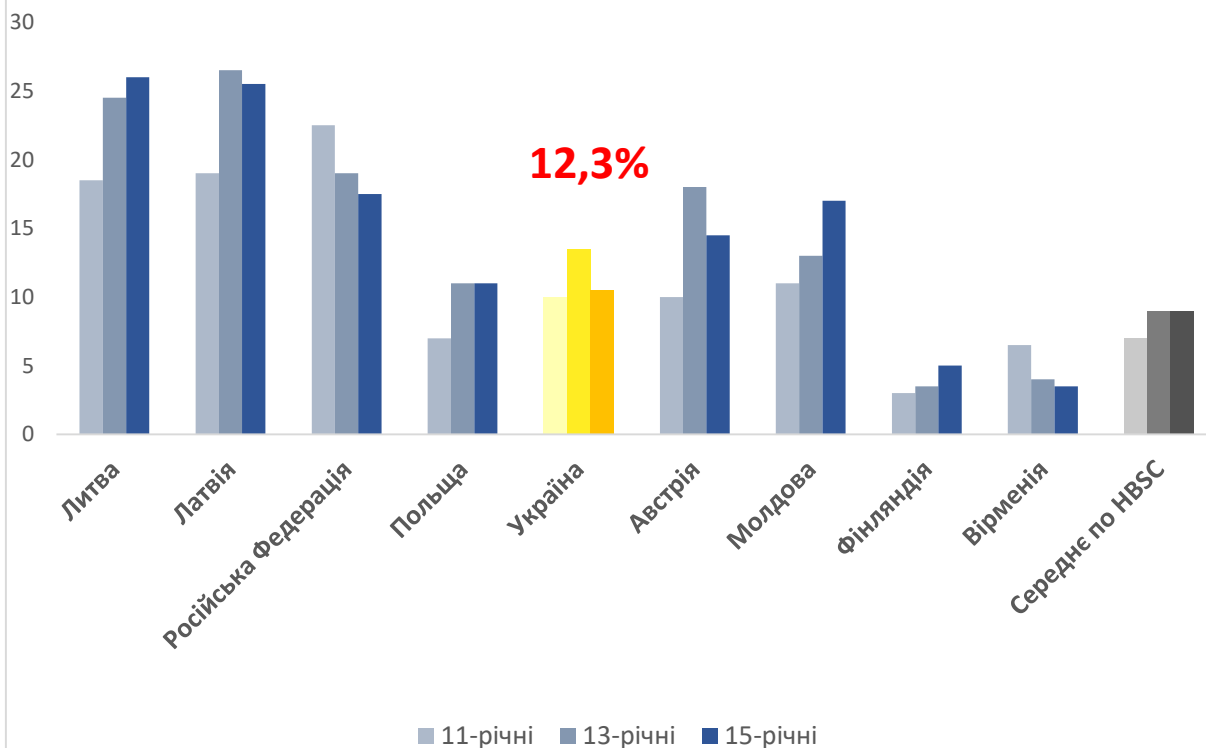

Як часто тебе ображали/принижували або знуцалися над тобою в навчальному закладі упродовж останніх двох місяців?
(% серед усіх опитаних)

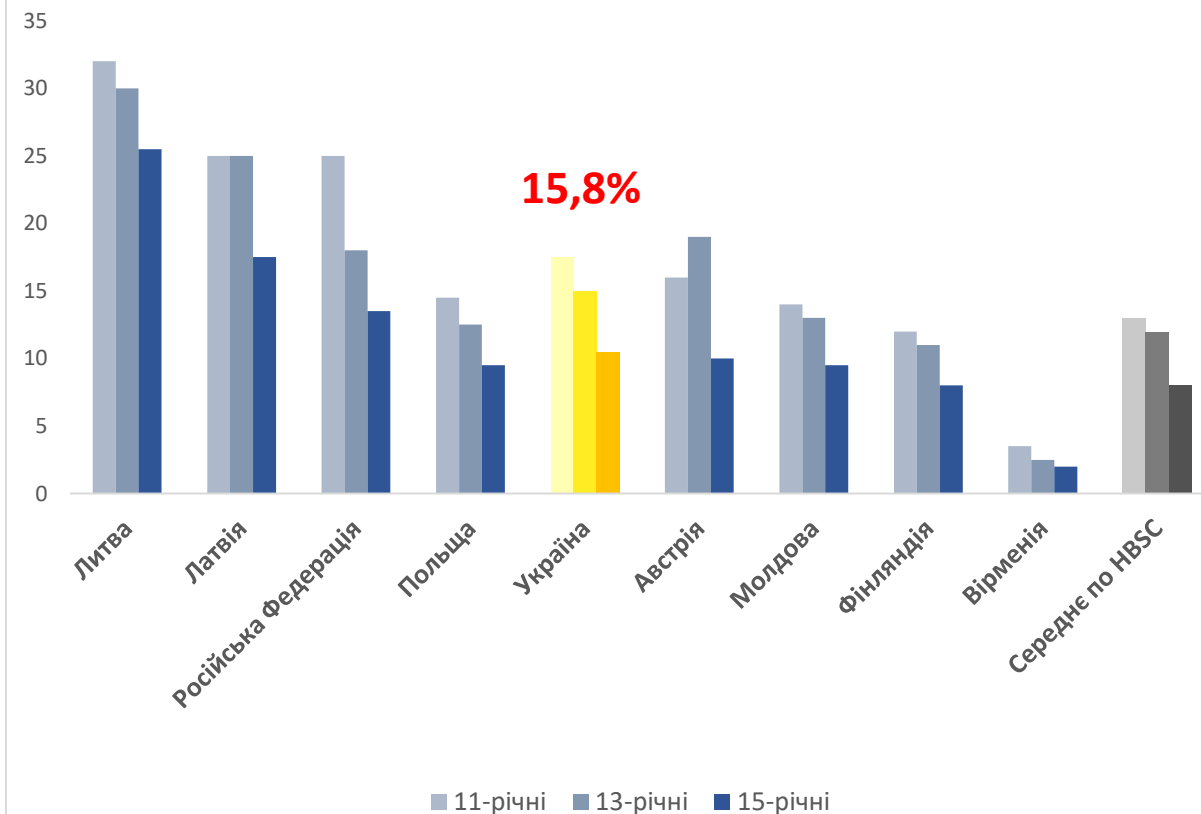

БУЛІНГ: українські підлітки у порівнянні з підлітками окремих європейських країн (за даними 2014 р.)

Частка підлітків, які брали участь у булінгу не рідше ніж 2 або 3 рази на місяць протягом останніх 2 місяців, %

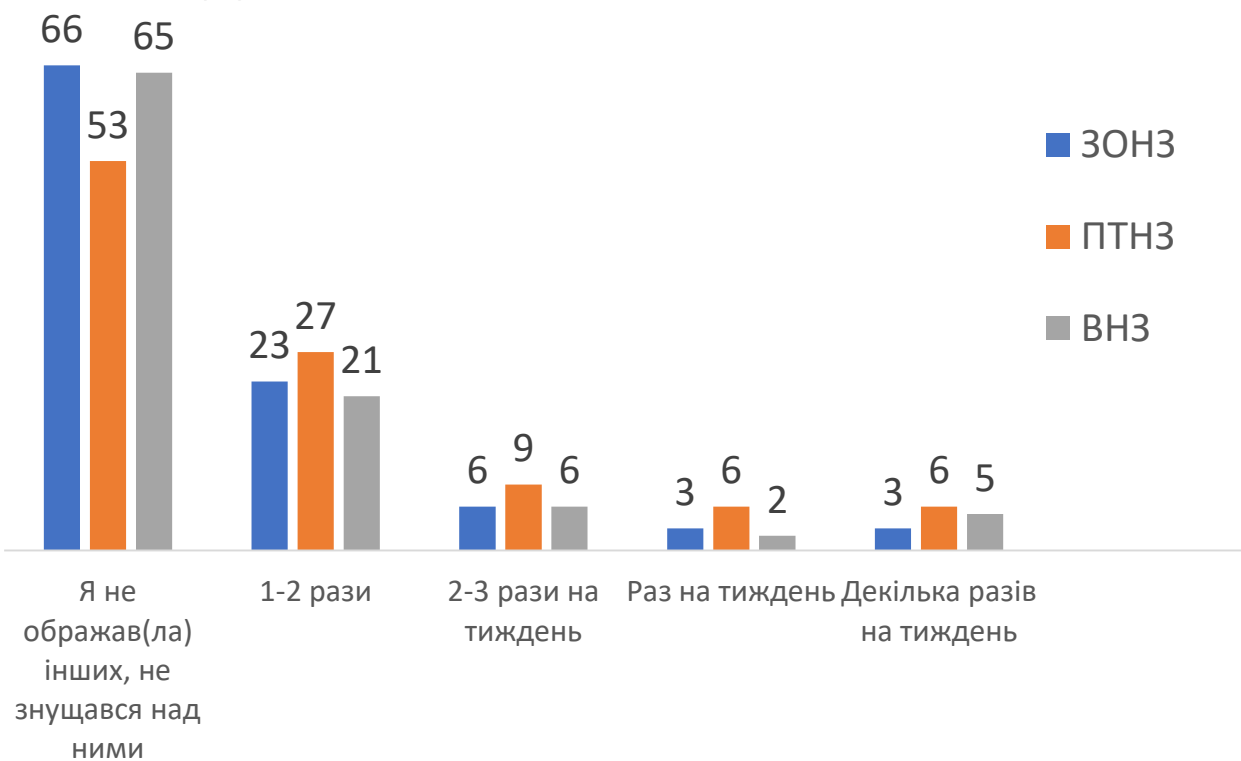

Частка підлітків, які ставали жертвами булінгу не рідше ніж 2 або 3 рази на місяць протягом останніх 2 місяців, %

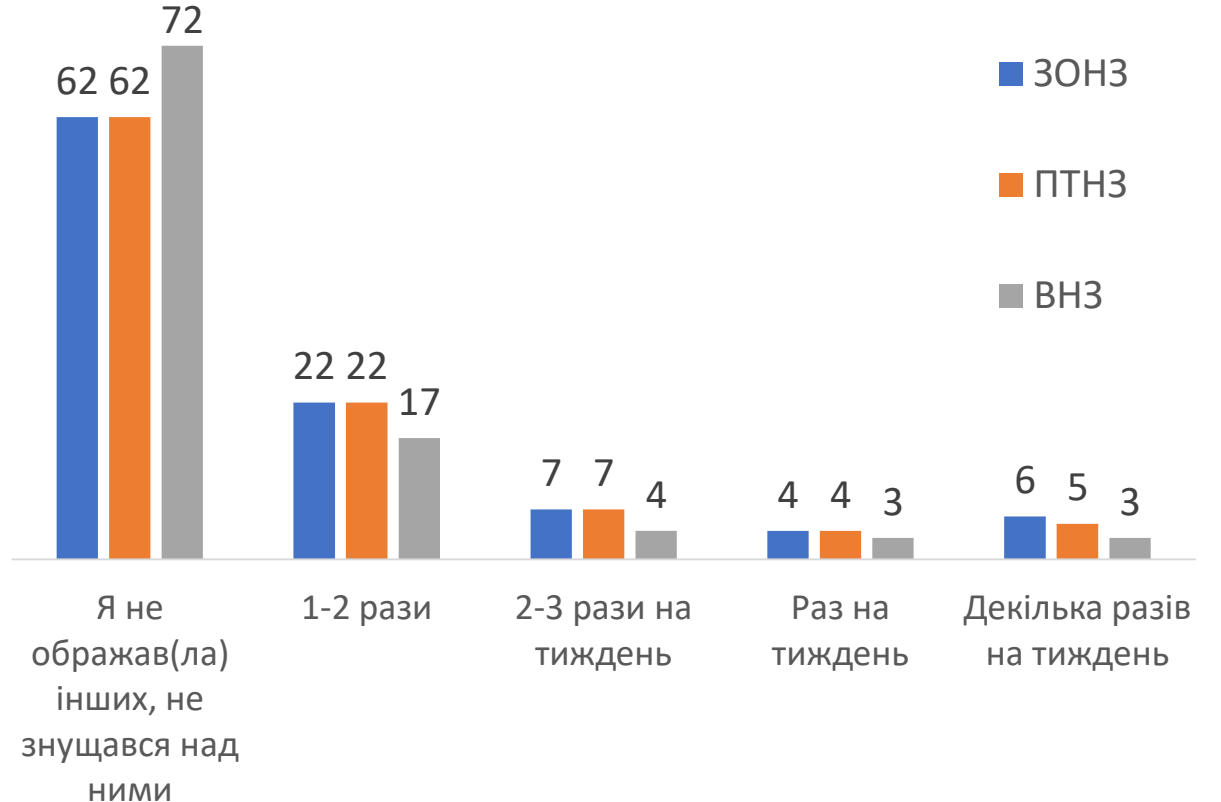

ЧАСТКА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ, ЯКА БУЛА ЗАЛУЧЕНА ДО БУЛІНГУ ПРОТЯГОМ ОСТАННІХ ДВОХ МІСЯЦІВ, ЗАЛЕЖНО ВІД МІСЦЯ НАВЧАННЯ

«КРИВДНИКИ»

«ЖЕРТВИ»

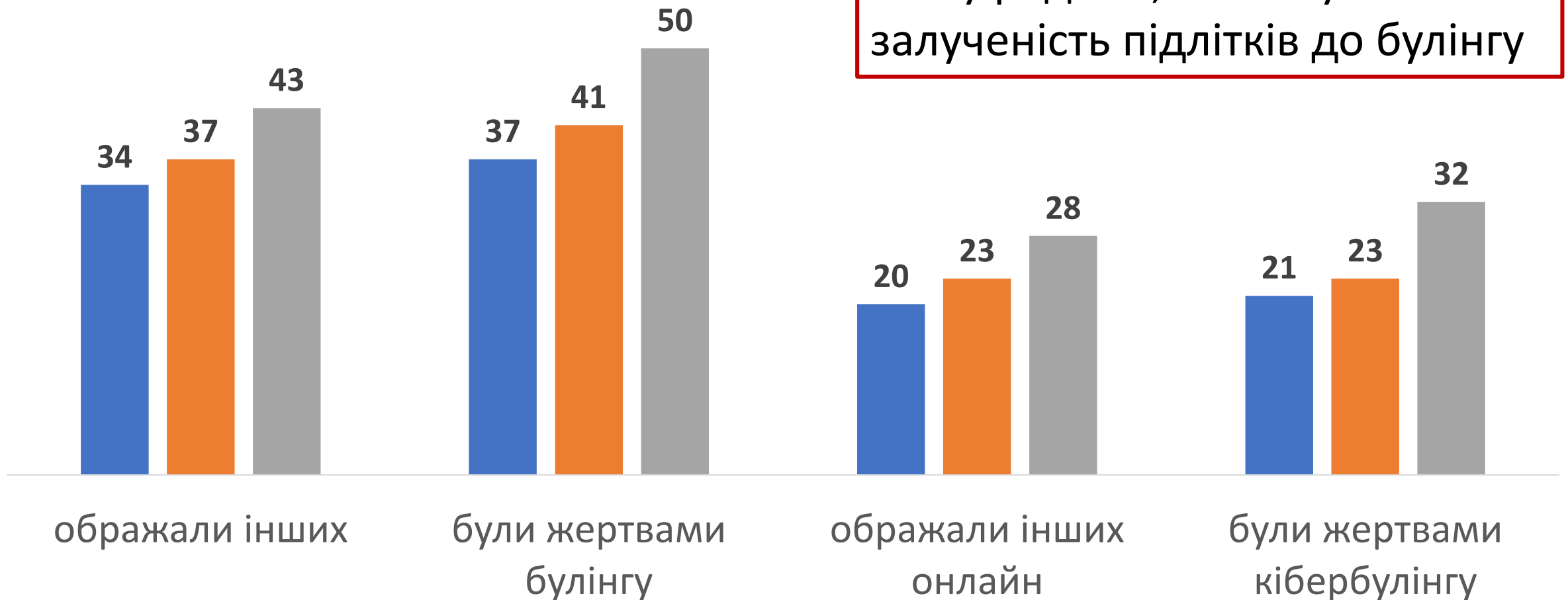

Серед усіх опитаних студентів **ПТНЗ** у 2018 році практично **кожен другий (47%)** підтвердив власну участь в образах/зущаннях/приниженнях.

ЧАСТКА ПІДЛІТКІВ, ЗАЛУЧЕНИХ ДО БУЛІНГУ, ЗАЛЕЖНО ВІД РІВНЯ МАТЕРІАЛЬНОГО СТАНУ РОДИНИ, %

- високий (високий та дуже високий)
- середній
- низький (низький та дуже низький)

Зі зниженням матеріального стану родини, збільшується залученість підлітків до булінгу

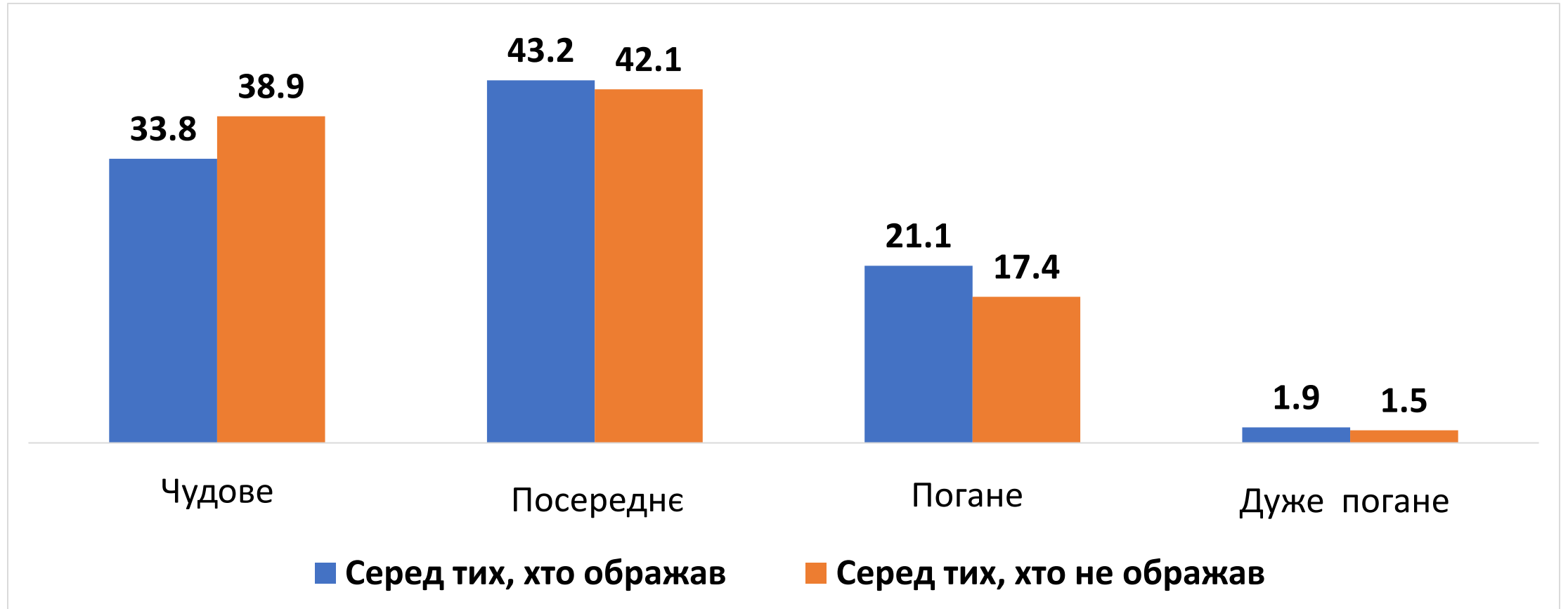

ОЦІНКА СТАНУ ЗДОРОВ'Я ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПІДЛІТКІВ, %

<p><i>Джерело:</i> <i>School violence and bullying: Global status and trends, drivers and consequences (ЮНЕСКО, 2018)</i></p>	<p>Підлітки, які БУЛИ ЖЕРТВАМИ булінгу інших протягом останніх 30 днів</p>	<p>Підлітки, які НЕ БУЛИ ЖЕРТВАМИ булінгу інших протягом останніх 30 днів</p>
Почувався самотнім	18.3	8.2
Так переживав(ла), що не міг(ла) спати вночі	17.2	7.0
Серйозно думав про скоєння самогубства	23.4	12.0
Куріння у даний час	19.7	8.6
Вживання алкоголю у даний час	30.3	18.6
Вживання марихуани у даний час	7.9	1.7
Ранній сексуальний дебют	27.4	18.9

За даними опитувань підлітків більше 100 країн (GSHS (96 країн) HBSC (48 країн))

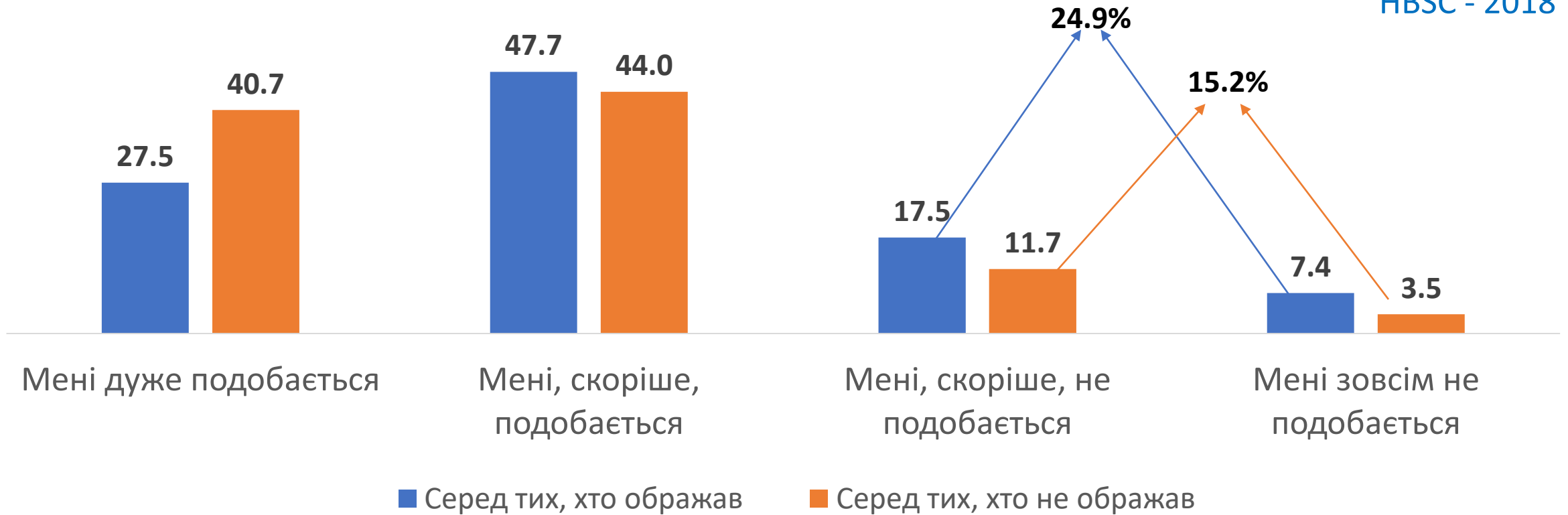
ОЦІНКА УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ СТАНУ СВОГО ЗДОРОВ'Я, %

Серед усіх опитаних **кожна четверта** опитана дівчина (25%) оцінила своє здоров'я як «погане» або «дуже погане» (*Україна, HBSC-2018*)

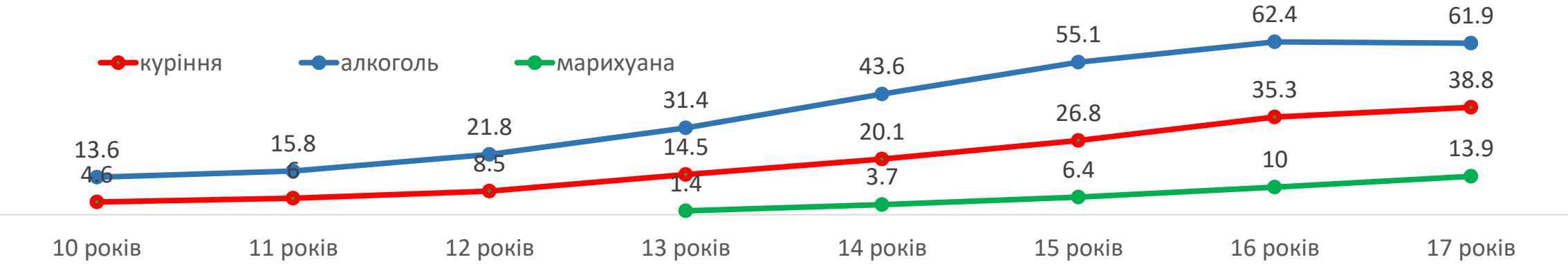
СТАВЛЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДО СВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ, %

HBSC - 2018

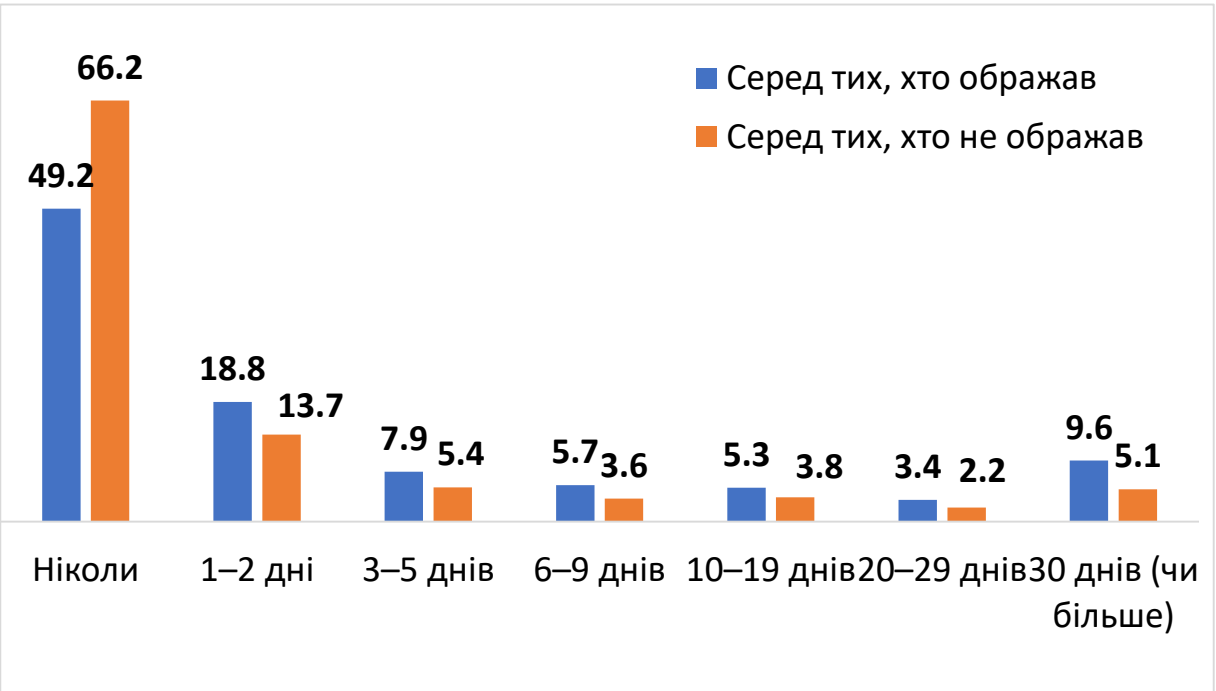

Переважній більшості усіх опитаних підлітків **(81.5%)** подобається їх навчальний заклад

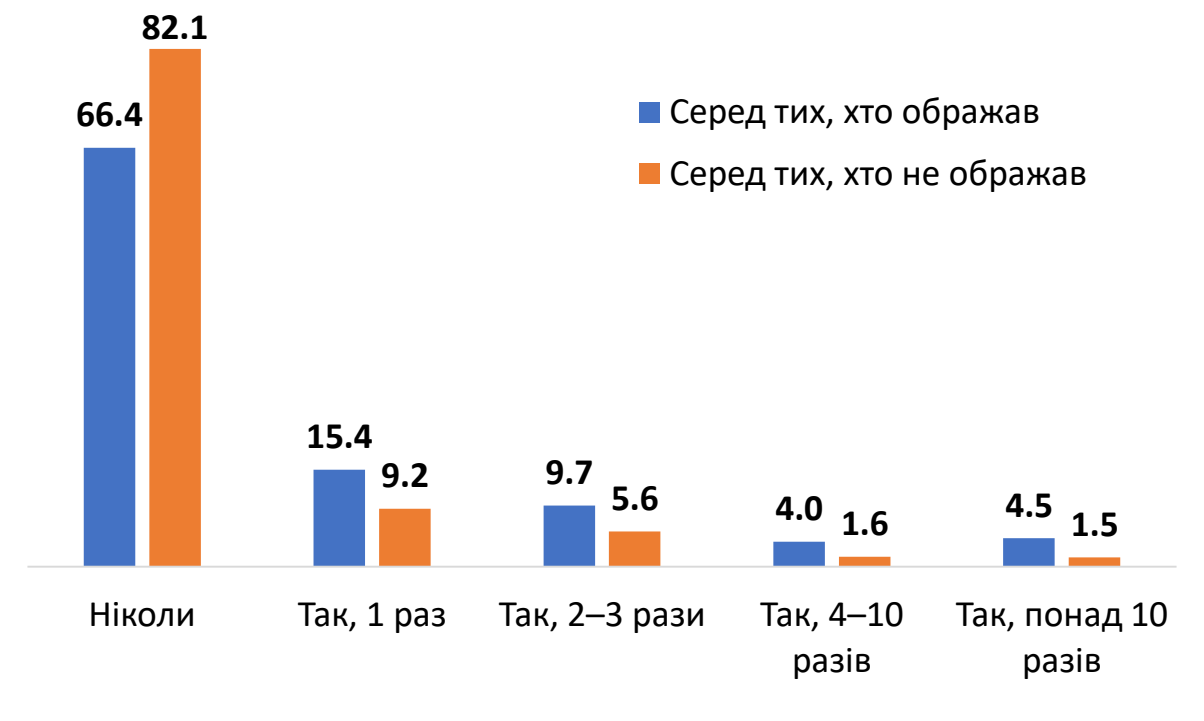
Наявний досвід

Скільки днів ти вживав(ла) алкогольні напої (якщо таке траплялося) упродовж життя?

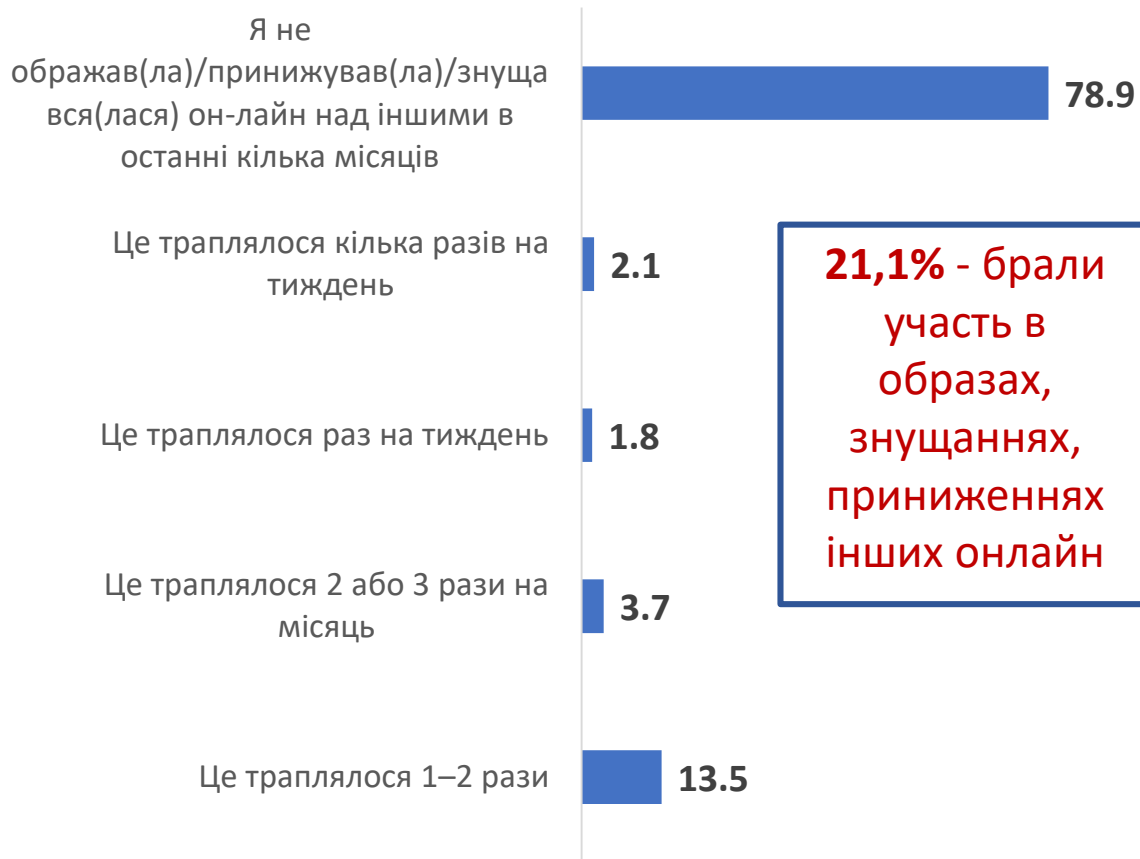
Скільки днів ти вживав(ла) алкогольні напої (якщо таке траплялося) за останні 30 днів?

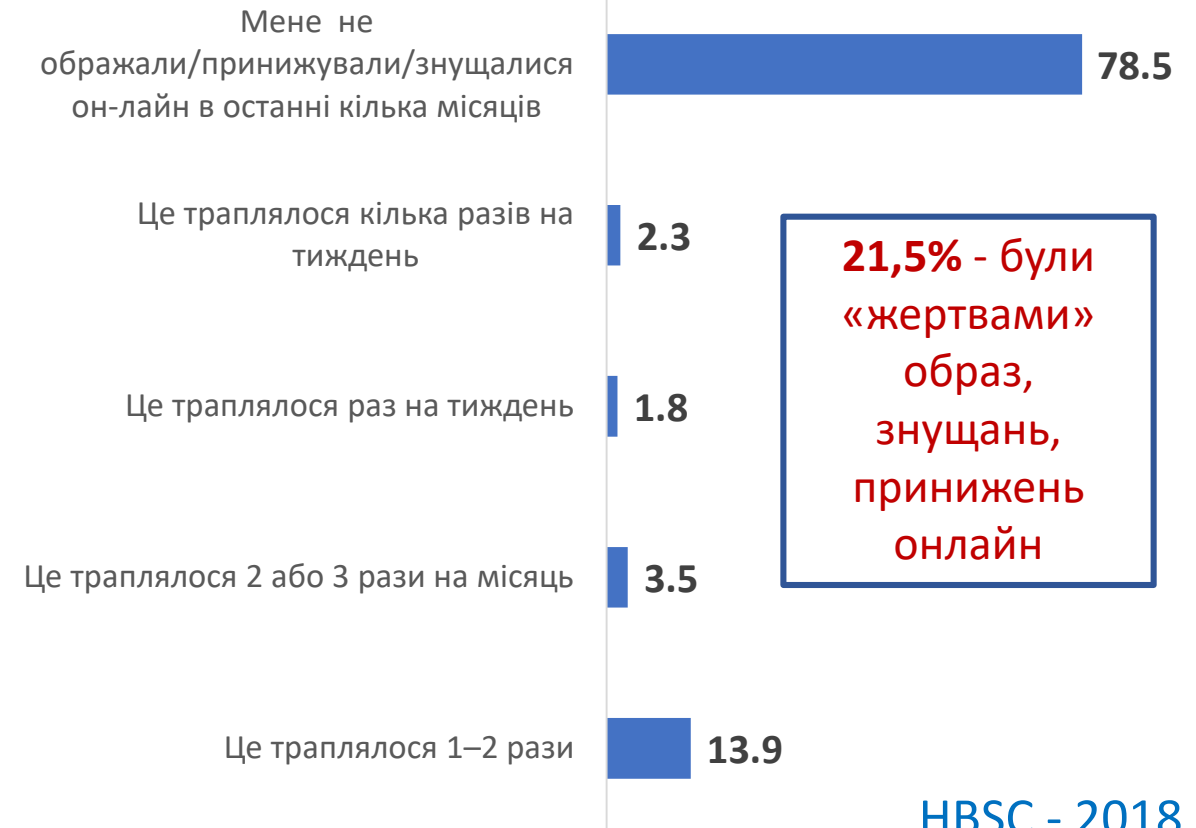
Кібербулінг

Кібербулінг зазвичай визначають як систематичне цілеспрямоване відправлення агресивних повідомлень з електронних носіїв (наприклад, по електронній пошті, в блогах, миттєвих і текстових повідомленнях) на адресу будь-якої особи, якій непросто себе захистити.

Упродовж останніх кількох місяців
як часто ти брав(ла) участь в ображаннях/приниженнях/
знуцаннях он-лайн?
(% серед усіх опитаних)

Упродовж останніх кількох місяців
як часто тебе ображали/принижували/
знущалися над тобою он-лайн?
(% серед усіх опитаних)

Інтернет залежність*

Показник Інтернет - залежності серед 15-16 річних, % за статтю

	Хлопці	Дівчата	Разом
Інтернет - залежність відсутня	10,9	6,1	8,4
Помірна Інтернет-залежність	79,3	82,5	81,0
Сильна Інтернет - залежність	9,8	11,4	10,6

*Інтегральний показник, розрахований на основі 14 тверджень – шкали вимірювання Інтернет залежності *CIUS* (The Compulsive Internet Use Scale)

Кожен третій підліток проводить більше 4-х годин в Інтернеті у робочий день

Джерело: ESPAD-2015

- У вихідні дні:
- **кожен другий підліток проводить більше 4-х годин в Інтернеті;**
 - **25% - більше 6 годин.**

Залежність від онлайн-ігор*, %

	Хлопці	Дівчата	Разом
Залежність від онлайн-ігор відсутня	27,4	69,0	49,3
Помірна залежність від онлайн-ігор	66,4	30,1	47,3
Сильна залежність від онлайн-ігор	6,2	1,0	3,4

**Інтегральний показник, розрахований на основі 12 тверджень – шкали вимірювання проблематичної гри в онлайн-ігри (Problematic Online Gaming Questionnaire POGQ-ST).*

Протягом останнього року :

- 35,5%** опитаних підлітків **безпосередньо брали участь у бійках:**
- кожен другий хлопець (51,6%) та
 - кожна п'ята дівчина (18,9%).

Фізичне насильство.

Кожен четвертий підліток зазнавав фізичного насильство хоча б один раз впродовж життя.

Емоційне насильство.

Кожен четвертий підліток (25,4%) повідомив, зазнавав емоційного насильство упродовж життя, при чому дівчата про це зазначали частіше ніж юнаки (27,6% та 23,2% відповідно).

Наявна доказова база щодо підлітків (1)

- Україна є членом системних Міжнародних дослідницьких проектів, які вже накопичили потужну доказову базу щодо підлітків:
 - **HBSC** (учні 11-17 років) - 2002, 2006, 2010, 2014, **2018**
 - **ESPAD** (учні 15-17 років) - 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, **2019**
- Цільові групи підліткового віку є підвибірками системного біоповедінкового моніторингу серед ключових груп населення (**ЛВІН, РКС, ЧСЧ**) щодо ризиків інфікування ВІЛ - 2007/2008, 2009, 2011, 2013, 2015, 2017/2018
- Запроваджено біоповедінковий моніторинг серед підлітків, які живуть та/або працюють на вулиці – 2008, 2011, 2014, 2017
- Онлайн-опитування підлітків і молоді (в т. ч. з груп ризику) віком 10-24 роки з питань доступності КіТ - 2012, 2015, 2017

Наявна доказова база щодо підлітків (2)

- Можливості смс-опитування **U-report (ЮНІСЕФ/Мінмолодьспорт)**: окремий аналіз результатів серед групи ю-репортерів віком 14-17 років, 18-19.
- Можливості вторинного аналізу досліджень серед молоді (Мінмолодьспорт, окремий аналіз результатів серед вікової групи 14-17, 18-19)
- Можливості вторинного аналізу результатів досліджень серед молоді «Перехід від навчання до роботи» (SWTS/МОП, окремий аналіз результатів серед вікової групи 15-17, 18-19)
- Дослідження РОЗУ серед підлітків (МБФ «Альянс громадського здоров'я», окремі міста)
- Визначення потреб підлітків, які вживають наркотики (малі міста в 7 областях)
- Опитування молоді щодо тютюнопаління (YTS/ВООЗ, окремий аналіз результатів серед вікової групи 14-17, 18-19)

Національні консультації щодо пілотування індикаторів оцінки рівня життя підлітків (ADOLESCENTS COUNTRY TRACKER -ACT, ЮНІСЕФ, 2016)

- Потреба в створенні універсальних міжнародних індикаторів оцінки розвитку підлітків за такими сферами життя:
 - **охорона здоров'я**
 - **освіта**
 - **безпека**
 - **професійна зайнятість**
 - **активність та залученість до суспільного життя**
- Індикатори створюють платформу для **виявлення, оцінки та моніторингу прогресу** в різних сферах життя підлітків по всьому світу
- Регулярний моніторинг дає можливість розробляти **план дій щодо покращення соціально-економічних умов** для підлітків на національному, регіональному та міжнародному рівнях.

Система моніторингу рівня життя підлітків (АТС)

5X5	ЗДОРОВ'Я ТА ДОБРОБУТ	ОСВІТА ТА НАВЧАННЯ	ПРАВО НА ЗАХИСТ	ЕКОНОМІЧНІ МОЖЛИВОСТІ	АКТИВНА УЧАСТЬ ТА ЗАЛУЧЕНІСТЬ	ПЛЮС 5
	Смертність (всі випадки)	Навички читання та математики*	Шлюб неповнолітніх (до 15-ти та 18-ти)*	% підлітків, залучених до праці*	Індикатори даної групи в розробці	Загальна кількість підлітків
	Рівень смертності від самогубств (самопошкодження)*	Рівень грамотності*	Рівень вбивств*	Середній час на неоплачувану домашню працю*		Підлітки, які живуть нижче рівня бідності (міжнародний індекс)*
	Підліткове дітонародження	% підлітків, що завершили початкову освіту	Насильство вчинене з боку статевого партнера*	Навички володіння інформаційними та комунікаційними технологіями (ІТ)*		Вживання питної води та використання санітарно-технічних засобів*
	Поширеність недоїдання та переїдання	% підлітків, які завершили загальну середню освіту	Виховання з застосуванням насильства*	Підлітки, які не навчаються та не працюють*		Індекс (нерівності) Джині
	Вживання алкоголю	% підлітків, які не відвідують школу	Знуцання	Рівень безробіття*		Індекс соціальних інститутів та гендеру
	*Цілі сталого розвитку		Ресурс: Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ)			

Центр Знань
knowledge.org.ua

Інформаційна онлайн-платформа для фахівців, які працюють з дітьми, підлітками та молоддю, в тому числі з груп ризику, уразливими та схильними до ситуативного ризику

Можливості у межах платформи:

- Мережі організацій, що надають соціально-медичні послуги
- Бібліотека для дослідників соціально-медичних аспектів
- Проведення вебінарів для тих, працює з підлітками, надавачів послуг, педагогів, батьків
- Навчання за відеоматеріалами, курси для самонавчання
- Відкрита для партнерів, зацікавлених організацій державного та недержавного секторів, міжнародних організацій, грантових програм та проектів

General comments #20:
наповнення фактами
щодо різних аспектів

Країни проекту:

Азербайджан, Білорусь,
Грузія, Молдова,
Україна

Більше інформації:

Громадська організація «Український інститут соціальних досліджень
імені Олександра Яременка»

Голова правління:

Балакірева Ольга, bon.smc@gmail.com

Директор:

Бондар Тетяна, t.bondar@uisr.org.ua

Тел. (044) 501–50–75

Тел./факс: (044) 501–50–76

http: www.uisr.org.ua

e-mail: info@uisr.org.ua

<http://www.hbsc.org/>

hbsc